

11 martie 2022

Nr. 04-2/1-444

La Nr.

din

*Domnului Igor GROSU
Președintele Parlamentului*

*Copie: Domnului Grigore NOVAC
Președintele Comisiei parlamentare
drepturile omului și relații interetnice*

**Propunere de modificare a legislației în temeiul
art.27 al Legii nr.52/2014 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul)**

Avocatul Poporului asigură promovarea și protecția drepturilor și libertăților omului, având un rol fundamental în consolidarea democrației și a statului de drept.

În scopul perfecționării legislației în domeniul drepturilor și libertăților omului¹, Avocatul Poporului prezintă subiecților cu drept de inițiativă legislativă propuneri și recomandări de perfecționare a legislației în vederea eliminării cauzelor și condițiilor ce creează premise pentru încălcarea drepturilor și libertăților omului.

Avocatul Poporului pentru drepturile copilului a fost sesizat de mai multe mame solitare care au la întreținere copii minori cu dizabilități privind imposibilitatea obținerii dreptului la pensia de întreținere din partea taților biologici ai copiilor, dat fiind faptul că refuză recunoașterea paternității pentru copiii respectivi. Problema care se prefigurează din adresările în cauză constă în faptul că aceste mame se află în incapacitate de a achita taxele pentru efectuarea expertizei paternității pentru ca ulterior să poată revendica dreptul copiilor la pensia de întreținere.

Din informația prezentată, rezultă că conform Hotărârii Guvernului nr.194/2017 pentru aprobarea tarifelor la serviciile de expertiză judiciară și extrajudiciară, prețul expertizei filiației, adică paternitatea sau maternitatea va constitui **5.577 de lei**. Calculul costului se face per persoană.

Cost = Tariful etapei: Prelevarea și conservarea probelor biologice în vederea analizei ADN + Extracția și cuantificarea ADN din probe biologice simple (sânge, salivă și alte secreții) + Stabilirea profilului ADN pentru markeri STR autozomali completat cu markeri cromozomiali X și Y = 143 + 1430 + 4.004 = 5.577 lei.

O alternativă oferită de către instituțiile private acreditate normelor juridice, de acest gen de servicii, prețul efectuării testului ADN de paternitate legalizat, va constitui **9800 lei²**.

În speță, în condițiile în care bugetul familial al petiționarei este între 2500-3000 lei, **excepția prevăzută la art. 75 alin.(8) la Legea nr. 68/2016** cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar nu este în măsură să acopere costul serviciilor

¹art. 27, lit. a) al Legii nr. 52 din 03.04.2014 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul)

²<https://briomedtest.md/preтури/>

expertizei judiciare. Or, având în vedere faptul că familia se află în situație de risc social, la întreținerea mamei fiind și alți copii, acoperirea cheltuielilor pentru expertiza respectivă lasă fără mijloace de subzistență familia cu copii.

De menționat că problema taxei pentru expertiza judiciară a grupurilor vulnerabile a fost abordată încă din anul 2018 de către Avocatul Poporului urmare adresării unui grup de părinți, care și-au exprimat dezacordul cu procesul de **instituire a măsurilor de ocrotire judiciară** pentru membrii familiei, care au în îngrijire copii cu dizabilități mintale. Persoanele respective erau nemulțumite de faptul că sunt solicitate taxe în procesul de perfectare a pachetului de documente necesar pentru instanța de judecată.

Persoanele/copiii cu dizabilități, reprezentanții legali ai acestora și familiile lor sunt în imposibilitate să achite taxa solicitată pentru expertiza, care este necesară în instanța de judecată pentru stabilirea unei forme de protecție socială. Prin urmare, Avocatul Poporului, a expediat o propunere către Ministerul Justiției prin care a solicitat modificarea art.75, alin.(8) al Legii nr.68/2016 cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar și respectiv a Metodologiei de determinare a tarifelor la serviciile prestate de instituțiile publice de expertiză judiciară, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr.194/2017 pentru aprobarea tarifelor la serviciile de expertiză judiciară extrajudiciară, în vederea scutirii persoanelor/copiilor cu dizabilități de taxă la efectuarea expertizei. Totodată, a solicitat elaborarea unui mecanism viabil de alocare a mijloacelor financiare necesare pentru asigurarea realizării măsurilor de protecție socială a persoanelor/copiilor cu dizabilități menționate în codul civil (urmare modificărilor operate prin Legea nr.66/2017).

Ministerul Justiției a menționat în răspunsul la propunerea respectivă³ „Abordarea subiectului privind scutirea totală de la plata taxei pentru expertiza judiciară doar prin prisma criteriului dizabilității ar putea fi apreciată discriminatoriu în raport cu persoanele din alte categorii defavorizate (ex. care au venituri modeste), care solicită efectuarea expertizei judiciare.

În final, Ministerul a relatat că Legea nr.68/2016 cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar deja stabilește în art.75 alin.(8) unele facilități pentru persoanele cu dizabilități, însă criteriul de dizabilitate nu poate fi determinant și la adoptarea deciziei privind scutirea totală de la plata taxei pentru expertiza judiciară.”

Examinând observațiile petiționarilor și răspunsul Ministerului Justiției anterior prin prisma cadrului normativ existent, am ajuns la concluzia că prevederile respective afectează categoriile de persoane defavorizate care se află într-o situație materială precară din punct de vedere al incapacității de a acoperi costul expertizei judiciare și extrajudiciare.

Potrivit art.75, alin.(1) din Legea nr.68/2016, expertiza judiciară se efectuează cu condiția că solicitantul achită în prealabil costurile acesteia. În cazul în care solicitantul expertizei este o instituție publică, pentru efectuarea expertizei judiciare este suficientă prezentarea prealabilă a unei garanții privind plata ulterioară, acceptată de către instituția de expertiză judiciară sau de către expertul judiciar, în cazul în care acesta își desfășoară activitatea în cadrul unui birou de expertiză judiciară.

³Răspunsul din data de 06.07.2018

Cu titlu de excepție, potrivit articolului 75 alin. (8) din Legea nr. 68/2016, în cazul în care solicitantul are o situație materială precară, este o persoană cu dizabilități sau este beneficiar de pensie pentru limită de vârstă, prin decizia conducătorului instituției publice de expertiză judiciară sau a expertului judiciar căruia i-a fost dispusă efectuarea expertizei judiciare, în cazul în care acesta își desfășoară activitatea în cadrul unui birou de expertiză judiciară, taxele pentru expertiza judiciară pot fi reduse cu până la 50%.

În acest sens, Ombudsmanul consideră că această excepție din lege nu este în măsură să asigure accesul la expertiză judiciară persoanelor din grupurile vulnerabile care sunt în imposibilitate să achite taxele pentru expertiză în proporție chiar și de până la 50%.

Avocatul Poporului notează că statul trebuie să se ocupe în mod deosebit de protejarea celor săraci și vulnerabili care se află într-o situație excepțională, în special cei care se află într-o situație materială precară, oferindu-le sprijin financiar suplimentar în vederea asigurării accesului la serviciile legate de expertiza judiciară și extrajudiciară.

În acest sens, statul trebuie să-și asume obligația pozitivă de a asigura aceste condiții pentru toți, în special persoanelor din grupurile vulnerabile ce nu pot depăși situațiile de risc, sunt într-o situație materială precară.

Avocatul Poporului notează că statul trebuie să asigure condițiile necesare accesului la justiție pentru toate grupurile vulnerabile din Moldova.

Neefectuarea unei expertize judiciare necesare, din cauza incapacității de a achita plățile pentru aceasta, este de natură să conducă la o încălcare a dreptului la un proces echitabil și a dreptului la apărare, precum și a dreptului la viața intimă, familială și privată, garantate de art.20, 26 și 28 din Constituția Republicii Moldova, art.8 și 6 din Convenția pentru apărarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, art.14 și 17 din Pactul cu privire la drepturile civile și politice, art.13, 22 și 23 din Convenția cu privire la drepturile persoanelor cu dizabilități.

Plenul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, a menționat că cercetarea paternității unui copil de către instanțele judecătorești izvorăște din principii deosebit de importante, ce guvernează material acest domeniu: cel al ocrotirii interesului superior al copilului, stabilirii adevărului cu privire la paternitate, al egalității în drepturi dintre copilul din căsătorie și cel din afara ei. De aceea, orice măsură privitoare la copil, indiferent de autorul ei, trebuie să fie luată, cu respectarea interesului superior al copilului. Totodată, judecătorul urmează să soluționeze litigiul conform regulilor de drept care îi sunt aplicabile, având îndatorirea, ca prin toate mijloacele legale, să prevină orice greșeală privind aflarea adevărului în cauză, pe baza stabilirii faptelor și prin aplicarea corectă a legii, în scopul pronunțării unei hotărâri temeinice și legale⁴.

Un rol deosebit îl reprezintă expertiza medico-judiciară, instanța urmând să-și formeze convingerea asupra stabilirii paternității din ansamblul de probe prezentate. Datorită specificului acestei probleme și dat fiind că paternitatea se întemeiază pe faptul incert și imposibil de probat în mod nemijlocit, instanțele trebuie să dea prudență deosebită în administrarea și aprecierea probelor.

⁴Hotărârea Plenului Curții supreme de Justiție a Republicii Moldova Cu privire la practica judiciară de soluționare a cauzelor ce țin de atestarea provenienței copilului nr. 5 din 21.12.2015.

Curtea europeană a primit sesizări de la copii cu privire la imposibilitatea stabilirii identității taților lor biologici. Curtea a susținut că stabilirea unui raport juridic între un copil și presupusul tată biologic intră în sfera vieții private (articolul 8 din Convenție). Filiația constituie un aspect fundamental al identității personale. Cu toate acestea, este necesar să se stabilească un echilibru între interesul copilului de a-și stabili paternitatea, interesul presupusului tată și interesul general. Interesul copilului de a obține securitate juridică cu privire la filiația sa paternă nu prevalează asupra interesului tatălui de a respinge prezumția juridică de paternitate.

Curtea a hotărât că statele nu au obligația de a supune unui test ADN pretenșii tați, dar că sistemul juridic trebuie să ofere mijloace alternative care să permită unei autorități independente să soluționeze rapid o acțiune în stabilirea paternității. De exemplu, în cauza *Mikulić împotriva Croației*, pct. 52-55, reclamanta s-a născut dintr-o relație extraconjugală și s-a plâns de incapacitatea sistemului judiciar croat de a soluționa acțiunea în stabilirea paternității, lăsând-o într-o situație de incertitudine cu privire la identitatea sa personală. În această cauză, Curtea a hotărât că, din cauza ineficienței instanțelor naționale, reclamanta a trăit o perioadă lungă de timp într-o stare de incertitudine în ceea ce privește identitatea personală a acesteia. În consecință, autoritățile croate nu au reușit să îi garanteze reclamantei „respectarea” vieții sale private, la care avea dreptul în temeiul Convenției (ibidem, pct. 68).

Curtea europeană a hotărât, de asemenea, că trebuie să existe proceduri care să permită copiilor deosebit de vulnerabili, cum ar fi cei cu dizabilități, să aibă acces la informații cu privire la filiația lor (A.M.M. împotriva României, pct. 58-65). În acest caz, **reclamantul susținea că starea accentuată de sărăcie nu i-a permis să își apere drepturile în mod eficient.**

În acest sens, Avocatul Poporului consideră că taxele la serviciile de expertiză judiciară trebuie să fie proporționale cu veniturile persoanei, mai ales pentru cele care se află în situație materială precară. Statul ar trebui să vină cu un suport/sprijin financiar în folosul persoanelor din grupurile vulnerabile care sunt incapabile să achite aceste taxe. La evaluarea taxei pentru expertiza judiciară și extrajudiciară, statul ar trebui să ia în considerare circumstanțele individuale, inclusiv impactul pentru persoanele din grupurile vulnerabile care sunt în situație materială precară.

În contextul celor menționate, Avocatul Poporului pentru drepturile copilului salută și susține inițiativa legislativă a unui deputat înregistrată cu nr. 8 din 19 ianuarie 2022 de modificare a art. 75 alin. (5) din Legea nr.68/2016 cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar⁵. Adicional, vine cu recomandarea examinării în cadrul acestei inițiative/amendamentului și a propunerii Avocatului Poporului de revizuire a art.75, alin.(8) al Legii nr.68/2016, în sensul instituirii prevederii care ar oferi posibilitatea de scutire totală de taxe pentru expertiza judiciară și extrajudiciară, în funcție de situația materială precară a persoanei, pentru a oferi acces nelimitat persoanelor din grupurile vulnerabile și la alte tipuri de expertiză, cum ar fi stabilirea filiației.

⁵<http://www.justice.gov.md/libview.php?l=ro&idc=4&id=5653>


În lumina celor expuse, ținând cont de prevederile art. 73 din Constituția Republicii Moldova, în temeiul art. 27 lit. a) din Legea nr.52 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul), în scopul prevenirii și eliminării cauzelor și condițiilor ce creează premise pentru încălcarea drepturilor și libertăților omului,

PROPUNE

Examinarea oportunității de revizuire a art.75, alin.(8) al Legii nr.68/2016 cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar, și anume, de a completa cu o prevedere care ar oferi posibilitatea de scutire totală de taxele pentru expertiza judiciară sau extrajudiciară, în funcție de situația materială precară a persoanei.

Despre decizia/acțiunile întreprinse cu privire la propunerea avansată, rog respectuos să fiu informată.

Cu respect,



Maia BĂNĂRESCU
Avocatul Poporului pentru
drepturile copilului